

Становище на Фондация „За нашите деца“ относно въвеждане на задължително предучилищно образование на четиригодишните деца

Фондация „За нашите деца“ приветства предложението за въвеждане на задължително предучилищно образование за децата на четири години като стъпка в правилна посока от гледна точка на предоставяне и разширяване на обхвата на децата в образование и грижа в ранна детска възраст. За нас това е **най-добрата мярка, която държавата може да предприеме за обхващане на децата в неравностойно положение, за предотвратяване на пропуските в уменията им в ранна детска възраст, тя представлява важен инструмент за борба с неравенството и бедността, и за осигуряване на равен старт в живота на всички деца.**

Предпоставките за успех от въвеждането на мярката на първо място зависят от запазването на правото на избор на родителите с предоставянето на гъвкави и **разнообразни възможности и удобства за тях.** Според нас държавните институции следва да се фокусират върху създаването на различни възможности за предоставяне на услуги за ранно образование и грижа за децата, между които родителите да имат право на избор. Това би довело и до решаване на редица проблеми, които в момента оказват влияние върху качеството на услугата, като големия брой деца в групите, невъзможността да се посрещнат индивидуалните нужди на детето, липсата на достатъчно физическо пространство за децата, ще предостави и възможност за съвместяване на професионалния и личния живот.

Като следваща предпоставка за успех извеждаме **необходимостта от повишаване на качеството на образованието и постигането на баланс в развитието** на социалните и емоционалните компетенции, и когнитивното развитие на детето, при отчитане на значението на играта, контакта с природата, ролята на музиката, изкуството и физическата активност. Особено внимание следва да се обърне на изискването за изграждане на адекватна на психо-физиологичното развитие на децата образователна среда. Това включва: подходяща материална база, адекватни образователни технологии, методология на обучението и квалификация на персонала. Допълнително, необходимо е изграждането на среда за взаимодействие с родителите и развиването на партньорства с тях, за разбиране на ролята, отговорността и дейностите по сътрудничество за всички участници в ранното образование и грижи.

На трето място, за нас **от съществено значение е преодоляването на липсата на интегрираност между системите за грижа и образование на децата в ранна възраст:** от 0 до 3 годишна възраст и 4-7 години. Ключово е постигането на синхрон във философиите и ценностите на двете водещи министерства, Министерство на здравеопазването и Министерство на образованието и науката, и усъвършенстване на модела за отглеждане, възпитание, обучение и социализация на децата в яслени групи. Към момента в тях преобладава медицинският подход, без акцент върху ранното учене. Насърчаването на по-нататъшната интеграция на образованието и грижите в ранна детска възраст предполага и осигуряването на плавен преход за децата от семейството към детската ясла, както и към детската градина и училище. Предложението ни е в синхрон с новата европейска политика за холистичен подход в осигуряването на образование и грижи в ранна детска възраст, като част от интегриран пакет от политики и дейности, основани на правата на децата и инвестирането в човешкия капитал - съгласно Препоръка на Съвета на Европейския съюз от май, 2019, за изграждане на висококачествени системи за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ). Препоръката набелязва възможните действия, които правителствата

могат да предприемат, в зависимост от конкретните обстоятелства във всяка държава. Насочена е и към родители, включително социални партньори и организации на гражданското общество, както и към изследователи, които полагат усилия за подобряване на ранното детско развитие, което е продиктувано от разбирането, че развитието на децата зависи от интегрирането на всички тези елементи в една цялостна система, в която децата следва да се развиват.

В национален план предложението за въвеждане на задължително предучилищно образование за децата на четири години има отражение върху демографската криза и неблагоприятните тенденции свързани с нея у нас. Има пряка връзка и с икономическото бъдеще на страната ни, което зависи и до голяма степен от това колко успешно страната ни ще съумее да усъвършенства знанията и уменията на своите настоящи и бъдещи работници.¹ Допълнително, изключително показателен е и Индексът на човешкия капитал за България на Световна банка, 2018, според който дете, родено през есента на 2018 г. би достигнало своя потенциал като възрастен на 68%, ако получи пълно образование и има отлично здраве. Изразяваме надеждата, че предприетите действия, чрез един от основните акценти в работата на държавните институции, и в частност на Министерство на образованието и науката (МОН), а именно разработването на различни мерки за обхващане на децата във форми на предучилищна образователна подготовка, целят както повишаване на обхвата на децата в ранно образование и грижа, така и преодоляване на негативните образователни и демографски тенденции в страната.

Нетният коефициент на записване на децата в детска градина за учебната 2018-2019 година общо за страната е 78.4%, като варира в различните икономически райони. Въпреки полаганите усилия, заради неосигурената адекватна социална инфраструктура и недостига на места и алтернативни форми за всички желаещи родители и деца, този коефициент остава през годините далеч по-нисък от поставените цели за обхват - поне 93%. Заложените целеви стойности за обхват на децата в задължително предучилищно образование на децата на 4 години е достигане до 90 %, съгласно Плана за 2018-2020 за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователна система.

Национален ангажимент за обхващане на деца във всички подлежащи на образование възрасти трябва да съществува, но неговите мерки следва да са достатъчно гъвкави, за да се съобразят със спецификите на всяка група и да постигнат максимален ефект и резултат. Това може да се случи само, ако всяка община, образователна институция и родители бъдат подкрепени за провеждане на постоянни, координирани и интегрирани процеси за подобряване на живота и благосъстоянието на децата в България. Ако държавата успее да осигури достатъчно подобни стимули за повишаване на обхвата в предучилищните групи и ранната детска грижа, гъвкави и разнообразни възможности и удобства за родители, но запази възможността за свободен избор, то това със сигурност ще доведе до повече позитивни последици, отколкото изолираното въвеждане на задължителност и за 4-годишните деца.

За нас безспорно това предложение е част от необходимата цялостна политика за ранно детско развитие и е стъпка към разрешаване на редица проблеми, но самостоятелно, без включване на всички системи, които имат отношение към

¹ Мониторинг на образованието и обучението, Доклад на Европейската комисия за България, 2019 г.: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-bulgaria_bg.pdf

ранното детство, без осигуряване на предпоставките за успех и отчитане на редицата предизвикателства, то е обречено на неуспех. В тази връзка, ние настояваме и за продължаване работата по подготовката на национален документ – визия за ранното детско развитие, който да обедини и интегрира в себе си всички системи и ресурси, които имат отношение към ранното детство и подкрепата към родители на деца в ранна възраст. Визия, която да е актуална, навременна, силно популяризирана сред обществото, заедно с ключовите промени, които бихме желали да се случат в политиките за ранно детско развитие, в рамките на ангажиран и конструктивен процес. С това ще поставим началото на българската интегрирана междусекторна политика за ранно детско развитие.

